

Handläggare
Johnny Ridemar
Telefon: 08 508 35 527
Agneta Berner
Telefon: 08 508 35 526

Till
Till
Arbetsmarknadsnämnden
den 1 april 2014

Ärende 12B

Verksamheten frivillig återvandring – ny inriktning

Förvaltningens förslag till beslut

1. Arbetsmarknadsnämnden godkänner förvaltningens redovisning av genomgången av verksamheten.
2. Arbetsmarknadsnämnden ger förvaltningen i uppdrag att fortsätta bedriva verksamheten med frivillig återvandring i enlighet med förslagen i detta ärende.
3. Arbetsmarknadsnämnden beslutar att justera paragrafen omedelbart.

Charlotte Svensson
Arbetsmarknadsdirektör

Karin Eriksson-Bech
Utvecklingschef

Sammanfattning

I kommunfullmäktiges budget för 2014 beslöts att överföra ansvaret för verksamheten frivillig återvandring från utbildningsnämnden till arbetsmarknadsnämnden.

Nämnden besvarade under hösten 2013 en remiss från stadsledningskontoret i frågan om en överflyttning av ansvaret för verksamheten från utbildningsnämnden till arbetsmarknadsnämnden. I remissen anförde arbetsmarknadsnämnden att det före en överflyttning genomfördes borde göras en utredning om det ligger inom den kommunala kompetensen att bedriva återvandringverksamhet och att den frågan borde utretts innan dess organisatoriska hemvist förändras (AMN 25 september 2013 Dnr 2013-00273-1.6).

Med hänvisning till nämndens beslut har förvaltningen med stöd av stadsledningskontorets juridiska avdelning granskat verksamheten och lämnar ett antal förslag till förändringar i detta ärende. Förvaltningen anser att verksamheten med hänsyn till de

förändringar som skett i omvärlden samt ur ett rättsligt perspektiv behöver förändras. Förvaltningen förslår innebär att verksamheten inriktas på information och rådgivning till kommunmedborgare i Stockholm med frågor om återvandring.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av ekonomistaben i samarbete med utvecklings- och utredningsstaben, enheten för flyktingar och nationella minoriteter.

Bakgrund

Verksamheten med frivillig återvandring startade 1997 på dåvarande arbetsmarknads- och utbildningsnämnden. Den startade som ett projekt som skulle arbeta med att ge förutsättningar för de många som flytt inbördeskriget i forna Jugoslavien en möjlighet att återvända efter krigsslutet. Verksamheten skulle komplettera det omfattande engagemang som bedrevs från den nationella nivån. Det skulle underlätta för flyktingar att få ett handgripligt stöd från den kommunala nivån. Syftet med verksamheten var att ge rådgivning till enskilda och familjer med önskan om att återvända för att underlätta för dem som så önskade göra det. Förutom rådgivning och stöd på plats här i Stockholm inriktades verksamheten till att också ge stöd till uppbyggnad av en form av ”återvändarkontor” i Bosnien-Hercegovina. Verksamheten har också bedrivit ett antal projekt med stöd av EU-medel.

En del av projektet arbetade med stöd till skolor i arbetet mot främlingsfientlighet och rasism. (Den uppgiften har även fortsättningsvis utbildningsnämnden.)

Verksamheten startade 1997 och har under åren bytt namn och avdelningstillhörighet inom utbildningsnämnden dit den övergick 1999. Den har under många år bedrivits i projektform och haft ett stort fokus på åtgärder och projekt i Bosnien-Hercegovina. Under senare år har liknande verksamhet byggts upp i Irak och inledande diskussioner har förts om verksamhet riktad mot Somalia.

Ansvar och uppdrag kring återvandringsfrågor åvilar staten genom Migrationsverket. Verksamheten på Migrationsverket har utvecklats till att vid sidan av rådgivning och olika projekt ge ekonomisk ersättning till vissa återvandrare. De som kan få ersättning vid återvandring begränsas till den målgrupp som har ett svenskt permanent uppehållstillstånd (PUT) men ännu ej har ansökt och fått svenskt medborgarskap. Detta innebär att målgruppen som önskar få möjlighet att återvända och få rätt till ersättning är relativt liten. De som önskar ekonomisk ersättning och får det måste

acceptera att det permanenta uppehållstillstånd de har upphör att gälla från och med det man återvandrar. Under 2013 var det endast 9 personer i landet som sökte och fick ersättning av Migrationsverket i samband med återvandring. Det ekonomiska stöd som kan erhållas vid återvandring är 10 000 kronor för en enskild individ alternativt 40 000 kronor för en familj.

Övrig rådgivning kan handla om att informera om de övriga myndigheter som den som önskar återvandra kan behöva kontakta i anslutning till att man ska återvända. Det kan vara Skattemyndigheten, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten med flera.

Förvaltningen har genomfört en utredning av hur verksamheten frivillig återvandring bedrivs och med vilka förutsättningar och åtaganden. Utredningen har genomförts genom att ta del av de avtal, intyg och åtaganden som verksamheten tecknat samt hur kommunala medel använts för olika åtaganden.

Utredningen har skett med stöd av stadsledningskontorets juridiska avdelning med utgångspunkt i ett rättsligt perspektiv. Förvaltningen kan genom utredningens resultat konstatera att det med hänsyn till förändringar i omvärlden samt lagstiftning är lämpligt att förändra verksamheten.

Lagstiftning

SKL har 1996 utrett kommunernas ansvar för vilka insatser som kan göras eller inte ur ett socialtjänstperspektiv.

I ett cirkulär om kommunernas åtgärder för att underlätta återvandringen till före detta Jugoslavien (cirkulär nr 1996/0713) klargör SKL ett antal rättsliga utgångspunkter utifrån då gällande lagstiftning. Bland annat sägs:

”... Om en person bestämt sig för att slutligt lämna Sverige är det osäkert i vilken utsträckning som denna situation kan grunda någon rätt till ekonomiskt bistånd enligt § 6 SoL för att täcka kostnader som är direkt föranledda av utresan. Som inledningsvis redovisats anser vi det dock vara juridiskt möjligt att en kommun med stöd av 5 § SoL frivilligt bistår med behovsprövad ekonomisk hjälp för att underlätta sådan utresa. Ett exempel där det skulle kunna vara aktuellt med bistånd kan vara transport av möbler och andra tillhörigheter i samband med utresan.”

Därutöver finns lagstiftning som efter 1996 innebär viss utvidgning av kommuners möjligheter att arbeta med bistånd.

I lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter regleras kommunernas möjligheter för att lämna internationellt bistånd, (5 kap). Där framgår bland annat att kommuner får lämna bistånd i form av utrustning, rådgivning, utbildning eller på annat sätt till ett land som får svenskt statligt bistånd. Bistånd i form av ekonomiskt stöd får lämnas endast för att genomföra utbildning och rådgivning. Bistånd till ett land som inte får svenskt statligt bistånd får lämnas av kommuner och landsting i form av utrustning som kommunerna och landstingen inte längre behöver för sin verksamhet.

Som villkor gäller att kommuner och landsting ska förvissa sig om att bistånd som lämnas kommer till avsedd användning.

Utbildningsnämnden fattade hösten 2013 beslut om inriktning för verksamheten 2014-2017 (UtbN dnr 13-613/1802). Av den framgick att verksamheten skulle ha följande innehåll:

- Underlätta återvandring
- Ge individuellt stöd för de som önskar återvändra
- Ge stöd till anställda gällande återvandringsfrågor
- Samverka med myndigheter
- Fortsätta pågående verksamhet i Bosnien och Hercegovina och länder i regionen
- Fortsätta pågående verksamhet i Irak/Bagdad
- Utöka samarbetet med invandrarföreningar i frågor om återvandring
- Samarbeta med Göteborgs stad i återvandringsfrågor.

Enligt juridiska avdelningen så är det med hänsyn till överflyttningen av ansvaret för verksamheten till arbetsmarknadsnämnden nödvändigt att nämnden för sin del fattar beslut om den framtida inriktningen.

Förvaltningens slutsatser och förslag

Förvaltningen bedömer med hänsyn till redovisningen ovan att vissa delar av verksamheten ska ändras. Detta innebär att vissa delar av det stöd som tidigare har lämnats inte längre kommer att lämnas.

Det gäller exempelvis:

- *"Kontor för lokal utveckling och diaspora"*, (Center för Local Development and Diaspora, CLDD) har startats i fem städer i Bosnien-Hercegovina samt ett i Bagdad, Irak. Avtalen har löpt ut och förvaltningen avser att under 2014 kommunicera och meddela de tidigare stödmottagarna/kommunerna att nya avtal inte kommer att tecknas.

- *”Webbsida”*

Frivillig återvandring har för de lokala kontoren (CLDD) etablerat en websida med information. Stöd till denna aktivitet upphör.

- *”Skolstöd”*

Verksamheten frivillig återvandring har tidigare organisatoriskt tillhört skolstödsenheten inom utbildningsförvaltningen. Samarbetet mellan frivillig återvandring och skolstödsenheten har gått ut på att identifiera behov och ge underlag för utbyte med bosniska skolor. Förvaltningen konstaterar att dessa aktiviteter inte faller inom nämndens ansvarsområden och avser att diskutera frågan vidare med utbildningsförvaltningen då förutsättningarna för denna aktivitet måste utredas vidare.

Verksamhetsförändring – ny inriktning

Förvaltningens förslag är att verksamheten behöver förändras med hänsyn till förändringar i omvärlden och aktuell lagstiftning. Enligt förvaltningens uppfattning ska vissa stödinsatser upphöra.

Huvudinriktning ska vara information och rådgivning i frågor om återvandring. Det innebär att rådgöra och föra dialog med kommunmedborgare som önskar få en bild över återvandringens processens olika delar. Rådgivningen kan också innehålla information om vilket stöd man kan få om man går i tankar om återvandring samt vilka myndigheter man kan vända sig till i olika frågor.

Vid behov kan information också lämnas till föreningar till exempel i samband med föreningsmöten där frågan är aktuell.

Förvaltningen avser att i bokslut 2014 redogöra för hur verksamheten utvecklats.
